

НИКОЛА Р. ЖИВИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА СОЦИОЛОГИЈУ

СЕЛО У СОЦИОЛОШКОМ ОГЛЕДАЛУ СРЂАНА ШЉУКИЋА И ДЕЈАНА ЈАНКОВИЋА (*Нови Саз: Mediterran Publishing, 2015, 329 сѝр.*)

Књига *Село у социолошком огледалу*, аутора проф. др Срђана Шљукића и доц. др Дејана Јанковића, представља велики и важан допринос у разумевању руралног друштва и његових проблема. Иако је данашњи свет пре свега свет града, како сами аутори пишу, село се, упркос чињеници да је „осуђено на нестајање“, томе упорно одупире, стално нас тиме подсећајући на своју друштвену улогу у сфери економије, политике и културе. Социологија села, као социолошка дисциплина која за предмет свог проучавања има рурално друштво (друштва) у његовом сложеном односу са модерним друштвом, схваћеним као целина (Шљукић и Јанковић, 2015), овом монографијом знатно је богатија. У оквиру поменуте социолошке дисциплине, ова књига представља штиво које се не сме пропустити. Аутори су настојали да дају неку врсту „инвентара“ у овој области и у томе су, чини нам се, потпуно успели. Наравно, и ван поменуте области, за све „друге“ који о друштвеном аспекту села желе да сазнају више (са научне или ненаучне стране), *Село у социолошком огледалу* препоручујемо за читање. Кроз пет делова који чине књигу (четврти део књиге потписује Дејан Јанковић, док остале делове потписује Срђан Шљукић), аутори нас на један јасан, систематичан и занимљив (богат примерима) начин, воде

¹ kiza992@gmail.com

Приказ је примљен 22. октобра 2017, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 6. децембра 2017.

кроз сложени свет руралног, настојећи да пружи што целовитија објашњења, врло често поткрепљена табелама и бројчаним подацима. С обзиром на то да је књига посвећена пре свега социологији села, у њеном првом делу представљена је ова социолошка дисциплина и њен историјат. На почетку је указано на друштвене услове њеног настанка. „...социологија укључује у свој „видокруг“ рурална друштва тек када се модерна друштва нађу „очи у очи“ са традиционалним руралним друштвима и када отпочну процеси који се најчешће називају модернизацијским (индустријализација, урбанизација, итд.) (Шљукић и Јанковић, 2015, стр. 16). Затим су укратко описани предмети ове социолошке дисциплине (види горе), њени циљеви и задаци (представљени кроз виђења више аутора), као и њено место у систему социолошких дисциплина и однос са другим наукама. Ово поглавље садржи и незаобилазан део о методама и приступима (монографски и типографски) у социологији села. Кад је реч о историјату, Шљукић указује на чињеницу да је мисао о селу постојала и пре формирања социологије, па сажето описује античку и средњовековну мисао о селу. Развоју саме социологије села посвећено је наравно нешто више пажње. Представљени су друштвени услови који су у Америци условили појаву ове дисциплине и њен даљи развој на том простору. Такође, описан је и њен развој у европским земљама. Од значаја је приметити да је у том делу заправо указано и на чињеницу да се „упркос европској социолошкој традицији, и снажном присуству и значају аграрне и руралне друштвене компоненте у европским земљама, у Европи не развија социологија села на начин на који се то догодило у САД“ (Шљукић и Јанковић, 2015, стр. 36). Наиме, док је у Америци социологија села имала пре свега емпиријску и апликативну оријентацију, у Европи то дуго времена није био случај. Кад је о српском друштву реч, посебан део посвећен је тзв. претечама српске социологије села (Вук Стефановић Караџић, Светозар Марковић, Валтазар Богишић, Јован Цвијић, Стојан Новаковић итд.), чији је допринос у овој, али и у другим областима немерљив, јер су сазнања о селу која су нам ови истраживачи оставили изузетно драгоцене. У делу о оснивању и конституисању социологије села као социолошке дисциплине у нашем друштву, посебно је представљен рад и допринос Сретена Вукосављевића (којег треба сматрати оснивачем наше социологије села) и Цветка Костића (са којим се заокружује конституисање социологије села у Србији). У наставку, аутор (други део) се бави проблемима које сматра кључним за разумевање суштине друштва на

селу: а. питање насеља и односа између села и града (историјат села и градова, њихове разлике и међузависност, типологија сеоских насеља); б. проблем одређења сељаштва (сељаштво као друштвена класа, његове особености и трансформације; в. промене које условљавају промене на селу и трансформацију традиционалних сељачких друштава (индустријализација коју прати деаграризација и урбанизација). Међутим, потпунији увид у комплексност (и целовитост) сеоског друштва, у његове различите аспекте који могу бити предмет проучавања, дат је у трећем делу ове књиге. Указано је на значај који за разумевање села има земљиште и односи који су у вези са њим (право својине, право коришћења и сл.) па је, у складу с тим, укратко представљен историјат аграрних односа (аграрне структуре), од времена српске средњовековне државе до данашњих дана. Затим је било речи и о сељачкој економији и њеним трансформацијама, као и о другим непољопривредним делатностима на селу (сеоски туризам). Осим о наведеном, у овом делу књиге аутор пише о земљорадничком задругарству (условима настанка, стању у свету, развоју у српском друштву), селу и политици (када и на који начин сељаци постају важан политички фактор), друштвеној интеграцији и децентрализацији, односно сеоским локалним заједницама (на који начин су модерна друштва интегрисала традиционална сељачка друштва, шта је децентрализација и каква је њена улога у овом процесу, и како се он спроводио у Републици Србији – какав је положај сеоских заједница у односу на више нивое власти). Питања о сеоској породици, суседству на селу, роду и генерацији (у сеоском контексту), селу и култури, селу и образовању, такође су обрађена у овом поглављу. Четврти део књиге, аутора Д. Јанковића почиње представљањем теорије дифузије иновација. „Дифузионизам и теорије дифузије иновација представљају ону посебну проблематику социолошке теорије друштвене промене која се односи на питања ширења друштвених промена, прилагођавања и отпора на промене, проблеме настанка и усмеравања промена и сл. Дифузија иновација, као једна од друштвених процеса, представља оквир анализе и у њему се мање или више успешно дају одговори на сложена питања ширења иновација у друштву“ (Шљукић и Јанковић, 2015, стр. 206, 207). Иако, као што видимо, ово теоријско становиште припада широј проблематици друштвених промена, оно, како је објашњено, има велики значај за разумевање друштвених промена у пољопривреди и руралним подручјима. Шта је иновација, како се шири (којим каналима), од

чега њено усвајање зависи и како се то одвија, јесу само нека од питања на која је дат одговор. Осим о наведеном, Д. Јанковић пише и о руралном развоју, настојећи да објасни значај овог концепта (друштвеног процеса), као и његове предности у односу на друге централизоване моделе планирања развоја села. С обзиром на то да је рурални развој саставни део укупног друштвеног развоја, заслужује да буде тема посебне социолошке дисциплине – социологије руралног развоја, сматра аутор. У настојању да се поменути процес дефинише, као једно од садржајнијих, наведено је одређење Мослија, (Moseley), према којем је: „рурални развој дугорочан и одржив процес економских, социјалних, културних, еколошких промена које су креиране ради повећања дугорочног благостања читаве заједнице“ (2015, стр. 234). Намеравајући да што боље објасни комплексност концепта руралног развоја и представи га у свему што он јесте и може да буде, аутор га сагледава на макро, мезо и микро оквиру. Карактеристике руралне економије и руралног становништва у Србији, такође представљени у овом делу, указују на мноштво изразито негативних трендова (неразвијена инфраструктура, материјална депривација, незапосленост, низак ниво прихода, депопулација, проблем социјалне изопштености, проблем децентрализације и равномерног регионалног руралног развоја, еколошки проблеми итд.), због чега је неопходно спровођење ефикасних политика регионалног руралног развоја, које како је наведено могу да одговоре на потребе руралне популације и друштва у целини и унапреде реализацију потенцијала одређених региона. На самом крају, у последњем делу књиге, С. Шљукић даје одговор на питање о будућности социологије села као социолошке дисциплине. Наиме, без обзира на све проблеме са којима се село суочава, велики број светске популације и даље живи у руралним насељима која се још увек опиру нестанку који им се предвиђа. У складу с тим, све док рурално друштво постоји, постојаће и потреба за овом социолошком дисциплином, одговор је аутора.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).